

РАЕУ

ВІРТУАЛЬНА АКАДЕМІЯ

«ESCOEDUCATION»

2025

РАЕУ

Урок №1. 2025 рік

Тема:

«Вступ до екологічної політики України та ЄС»

Розглянемо питання:

- Україна і ЄС: засади екополітики та ключові виклики
- Природоохоронне законодавство ЄС: які обмеження не оминуть бізнесу в Україні

РАЕВ

Експерти модулю:

АНЖЕЛІКА ЛІВІЦЬКА (партнерка юридичної компанії Arzinger, керівниця практики, енергетики та природних ресурсів, співкерівниця практики, нерухомості та будівництва, експертка РАЕВ)

ЛЕСЯ БАГІНСЬКА (юристка, адвокатка EVERLEGAL, експертка РАЕВ)

Діалог веде **ЛЮДМИЛА ЦИГАНОК**, президентка Асоціації РАЕВ, гендиректор «Офісу сталих рішень»

РАЕУ

Порівняйте цілі екологічної політики ЄС та України: де найбільші розбіжності? Чому?

РАЕВ

Екологічна політика України

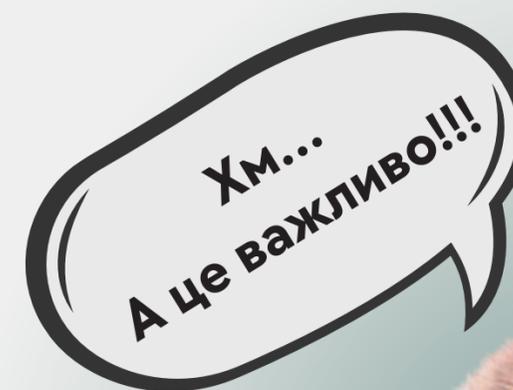
Екологічна політика на державному рівні формується Міністерством екології та природних ресурсів України. Основні пріоритети визначено [Законом України «Про основні засади \(стратегію\) державної екологічної політики України на період до 2030 року»](#)

Основними засадами державної екологічної політики України є:

- Збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища;
- Досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), які були затверджені на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку у 2015 році;
- сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку;
- Інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку та у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля;

Основними засадами державної екологічної політики України є:

- ✓ Міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін;
- ✓ Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища;
- ✓ Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження;
- ✓ Забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства;

Основними засадами державної екологічної політики України є:

- Застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить»;
- Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації;
- Стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енерго- та ресурсоемності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, у тому числі вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та платежів за використання природних ресурсів;
- Упровадження новітніх засобів і форм комунікацій та ефективної інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Декларується, що реалізація засад державної екологічної політики здійснюється за принципами:

- Відкритості, підзвітності, гласності органів державної влади;
- Учасності громадськості у формуванні державної політики;
- Дотримання екологічних прав громадян;
- Заохочення до ведення екологічно відповідального бізнесу та екологічно свідомої поведінки громадян;
- Запобігання екологічній шкоді;
- Міжнародної співпраці та євроінтеграції.

Варто зазначити, що **суб'єктами екологічної політики в Україні нарешті вже виступають є не лише органи державної влади.**

Разом з державою реалізацію екологічної політики забезпечують:

Наукові організації

Громадські організації

Основними документами екологічної політики України є:

Кодекси:

- Кодекс про надра
- Водний кодекс
- Лісовий кодекс
- Земельний кодекс
- Кодекс цивільного захисту України
- Цивільний кодекс України

Закони:

- «Про охорону навколишнього природного середовища»
- «Про управління відходами»
- «Про регулювання містобудівної діяльності»
- «Про землеустрій»
- «Про охорону земель»
- «Про охорону атмосферного повітря»
- «Про природно-заповідний фонд України»
- «Про мисливське господарство та полювання»
- «Про тваринний світ»
- «Про рослинний світ»
- «Про Червону книгу України»
- «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчові продукції з них»
- «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»
- «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»

РАЕУ

Екологічна політика ЄС

Політика Європейського Союзу у сфері довкілля спрямована на досягнення наступних цілей:

- Збереження, захист і поліпшення якості довкілля.
- Охорона здоров'я людини.
- Раціональне використання природних ресурсів.
- Сприяння вживанню заходів на міжнародному рівні для вирішення регіональних або світових екологічних проблем і, зокрема сприяння боротьбі зі змінами клімату.
- Політика Європейського Союзу у сфері довкілля повинна бути також спрямована на високий рівень захисту довкілля з урахуванням різноманітностей ситуацій у різних регіонах Союзу.

Базове законодавство ЄС в сфері екології:

- Римський договір 1957 р., стаття 36 якого дала право країнам членам ЄС запроваджувати обмеження на імпорт, експорт, транзит у товарному обороті, виходячи з міркувань екологічної безпеки;
- Єдиний європейський акт (ЄЕА) 1986 р., який включив до Римського договору новий розділ щодо охорони навколишнього середовища;
- Маастрихтський договір про Європейський Союз 1992 р., який закріпив природоохоронні цілі організації – сприяння на міжнародному рівні заходам, що належать до регіональних та світових проблем навколишнього середовища;

Рівняйся на
майбутнє

Базове законодавство ЄС в сфері екології:

- Амстердамський договір 1997 р., який закріпив принцип екологічної орієнтованості діяльності ЄС;
- Лісабонський договір 2007 р., який визначив основоположні цілі екологічної політики ЄС, до яких належать збереження, захист і покращення якості довкілля; захист здоров'я людей; виважене й раціональне використання природних ресурсів; розв'язання регіональних та всесвітніх проблем довкілля, а також боротьба зі зміною клімату;
- Директива 2004/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» від 21 квітня 2004 року;
- Директива 91/628/ЄС, узгоджена з Директивою 95/29/ЄС про захист тварин під час перевезення (транспортування);
- Директива 98/58/ЄС від 20 липня 1998 року стосовно захисту тварин, що утримуються для сільськогосподарських потреб;
- Директива 2010/63/ЄС від 22 вересня 2010 року про захист тварин, які використовуються для експериментів та інших наукових цілей;
- Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи;
- Директива Європарламенту та Ради 2003/4/ЄС щодо свободи доступу до інформації відносно стану навколишнього середовища, що замінює Директиву Ради 90/313/ЕЕС.

! При підготовці своєї політики щодо довкілля, ЄС бере до уваги:

- Наявні науково-технічні дані та показники;
- Умови довкілля в різних регіонах Союзу.
- Потенційні вигоди і витрати.
- Економічний і соціальний розвиток Союзу в цілому і збалансований розвиток її регіонів.

Всі держави — члени **несуть відповідальність за реалізацію ЄС природоохоронного законодавства.**

Формування політики Європейського Союзу у сфері охорони довкілля здійснюється **поетапно** шляхом прийняття так званих Програм дій з довкілля, які хоча і носять рекомендаційний характер, але завдяки встановленню чітких напрямків, цілей і принципів екологічної політики Європейського Співтовариства, разом з їх детальним описом і графіком реалізації сприяють розвитку та імплементації екологічного законодавства Європейського Союзу.

З 1998 року Єврокомісією і Європейською Радою у Відні (11-12 грудня 1998) була проголошена задача включення питань довкілля в усі напрямки політики Європейського Союзу. До заходів ЄС став застосовуватися «горизонтальний» підхід, головним принципом якого є **облік усього спектра галузей, що викликають забруднення довкілля.**

Де найбільші розбіжності в цілях екологічної політики ЄС та України? Вони наведені у таблиці нижче.

А далі буде
таблиця

№	Ціль/мета екологічної політики	ЄС	Україна
1	Забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства.	Реалізується в ЄС шляхом величезних фінансових вливань в новітні технології та шляхом імплементації принципу циркулярної економіки.	Допоки держава лише малою мірою фінансує новітні технології і модернізації підприємств.
2	Застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить».	Вже багато років реалізовано в ЄС, особливо в частині планування і забудови територій.	Тільки но відбулися відповідні зміни в нормативно – правові акти (будівельні та планувальні), фактично ще не реалізовано.

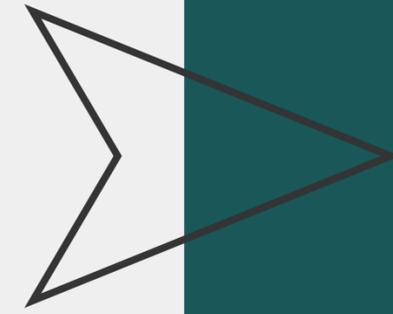
№	Ціль/мета екологічної політики	ЄС	Україна
3	Збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища.	ЄС вкладає величезні ресурси у формування екологічної свідомості ще з дитячого садочку і продовжує це робити в школах і університетах. Фактично процес почався ще в 70х роках минулого століття. Таким чином, вирости вже покоління які сприймають циркулярну економіку (фактичну безвідходну) як стандарт.	В Україні тільки зароджується відповідна екологічна свідомість і відповідальність має характер жорсткого покарання, в той час, коли держава фактично не вкладає ресурси у формування свідомості, що навколишнє природне середовище є цінністю, яку варто берегти.
4	Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища.		

№	Ціль/мета екологічної політики	ЄС	Україна
5	Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації.	Найбільші судові процеси з найбільшими компенсаціями в світі пов'язані саме з порушенням органами органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування доступу до екологічної інформації.	В Україні взагалі така відповідальність не застосовується.
6	Стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енерго- та ресурсоємності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, у тому числі вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та платежів за використання природних ресурсів.	В різних країнах ЄС стимулювання вітчизняних суб'єктів господарювання в екологічному напрямку сягає 60 – 100 % компенсацій, дотацій, пільгового кредитування.	В Україні лише починається формування підтримки державою в цьому напрямку (гарний приклад – енергозбереження і енергоефективність).

РАЕУ

ВИСНОВОК:

Фактична цілі і мета екологічної політики в Україні та ЄС співпадають, проте, в країнах ЄС державні органи докладають величезних зусиль і здійснюються величезні інвестиції в цьому напрямку. В той же час в Україні ці процеси лише потроху починаються. І, звісно, результат і різниця, коли 50 років поспіль формувалася циркулярна економіка в країнах ЄС з акцентом на безвідходність виробництва, і українська економіка і, зокрема, промисловість, які формувалися за принципом максимального використання природних ресурсів привели до різних наслідків.

РАЕВ

ДОБІРКА до теми —

**Україна і ЄС: засади екополітики
та ключові виклики**

Статті та аналітика

- **Офіційний сайт Європейської Комісії (Environment section)**

<https://environment.ec.europa.eu>

Актуальні дані щодо законодавства ЄС, кліматичної політики, циркулярної економіки.

- **Європейська зелена угода: що потрібно знати Україні?**

Центр економічної стратегії, 2021

https://ces.org.ua/green_deal_ukraine

Аналіз викликів та можливостей для України.

- **Циркулярна економіка як інструмент екологічної політики ЄС**

Аналітична записка від DiXi Group

<https://dixigroup.org>

Огляд конкретних політик і прикладів їх реалізації в ЄС.

- **Аналітика від Resource & Waste UK**

<https://www.circularonline.co.uk>

Англomовне джерело з практичними кейсами циркулярної економіки в ЄС.

Документальні фільми та відео

- **Our Planet (Netflix)**

Видовищний серіал про зміни клімату, екосистеми та людський вплив.

- **Before the Flood (National Geographic)**

Леонардо ДіКапріо досліджує глобальні екологічні проблеми та політику.

- **A Life on Our Planet (David Attenborough)**

Про втрати біорізноманіття та необхідність політичної дії

- **YouTube-канал "Європейська правда" – аналітика щодо євроінтеграції у сфері довкілля**

<https://www.circularonline.co.uk>

Практичні інструменти та платформи

- **EU Climate Adaptation Platform – Climate-ADAPT**

<https://climate-adapt.eea.europa.eu>

Стратегії адаптації, карти ризиків, приклади політик по регіонах ЄС.

- **Офіс сталих рішень**

https://ces.org.ua/green_deal_ukraine

Українська компанія, що допомагає трансформувати бізнес-процеси та господарську діяльність згідно всіх вимог національного та міжнародного законодавства та збалансованого стійкого природокористування.

- **Green Deal для України – Міністерство захисту довкілля**

<https://dixigroup.org>

Інформація про адаптацію української політики до європейських стандартів.

РАЕВ

ОСНОВНІ ВИЗНАЧЕННЯ до теми — Україна і ЄС: засади екополітики та ключові виклики

РАЕВ

Екологічна політика – система заходів, стратегій та рішень, спрямованих на збереження та покращення стану довкілля.

Міністерство екології та природних ресурсів України – центральний орган виконавчої влади, відповідальний за реалізацію державної екологічної політики.

Цілі сталого розвитку (ЦСР) – глобальні цілі, визначені ООН, спрямовані на забезпечення сталого розвитку людства.

Збалансований (сталий) розвиток – розвиток, що поєднує економічну ефективність, екологічну безпеку і соціальну справедливість.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – процедура аналізу впливу планів, програм і стратегій на довкілля.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) – процес оцінювання ймовірних наслідків запланованої діяльності на навколишнє середовище.

РАЕВ

Екологічна безпека – стан довкілля, що не створює загрози життю, здоров'ю людини та природним системам.

Зона відчуження – територія навколо об'єктів підвищеної небезпеки (наприклад, Чорнобильської АЕС), що має обмежений доступ.

Принцип «забруднювач платить» – концепція, згідно з якою відповідальність за шкоду довкіллю несе особа, яка її спричинила.

Циркулярна економіка – економічна модель, що передбачає повторне використання ресурсів, мінімізацію відходів і сталий розвиток.

Моніторинг стану навколишнього природного середовища – постійне спостереження за змінами у довкіллі.

Екологічна інформація – дані про стан довкілля, джерела забруднення, заходи захисту тощо.

Природоохоронне законодавство – сукупність нормативно-правових актів, що регулюють охорону довкілля.

Європейський Союз (ЄС) – політичне та економічне об'єднання європейських держав, яке проводить спільну екологічну політику.

РАЕW

Програма дій з довкілля – стратегічний документ ЄС, що визначає екологічні цілі, напрями та завдання на певний період.

Горизонтальний підхід – підхід, за якого екологічні питання інтегруються в усі сфери політики.

Директива – обов'язковий для держав-членів нормативний акт ЄС, який встановлює цілі, але залишає свободу у виборі засобів досягнення.

Законодавство ЄС – сукупність правових норм, що регулюють відносини у межах Європейського Союзу, у тому числі в екологічній сфері.

Економічне стимулювання – надання пільг, компенсацій, дотацій чи кредитів з метою заохочення екологічно відповідальної діяльності.

Ресурсоємність – обсяг ресурсів (енергії, матеріалів), що використовуються для виробництва одиниці продукції.

Парникові гази – гази, які спричиняють парниковий ефект (CO₂, CH₄, N₂O тощо).

Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру – небезпечні події природного або антропогенного походження, що створюють загрозу для життя, здоров'я людей або довкілля.

РАЕВ

Дякую за увагу!